

Regeringens proposition

1977/78: 158

om ändring i vapenlagen (1973: 1176)

beslutad den 16 mars 1978.

Regeringen föreslår riksdagen att antaga det förslag som har upptagits i bifogade utdrag av regeringsprotokoll.

På regeringens vägnar

THORBJÖRN FÄLLDIN

SVEN ROMANUS

Propositionens huvudsakliga innehåll

I propositionen föreslås att i vapenlagen införs föreskrifter som möjliggör att bevakningsföretag kan få tillstånd att inneha skjutvapen för tillfällig utlåning till väktare som är anställda i företaget. Som villkor för sådant lån gäller att väktaren också meddelats personligt tillstånd att som lån inneha ett motsvarande skjutvapen. Syftet med förslaget är att begränsa bevakningsföretagens samlade behov av vapen. Samtidigt föreslås vissa ändringar och tillägg i vapenlagen av övervägande redaktionell natur.

Förslag till

Lag om ändring i vapenlagen (1973: 1176)

Härigenom föreskrives i fråga om vapenlagen (1973: 1176), dels att i 36, 42, 45 och 48 §§ orden "Kungl. Maj:t" skall bytas mot "regeringen", dels att 4, 8, 9, 12, 16 och 38 §§ skall ha nedan angivna lydelse.

Nuvvarande lydelse

Föreslagen lydelse

4 §

Lagen gäller ej

Med undantag för bestämmelserna i 32, 33 och 40 §§ gäller lagen ej

1. hagel eller annan massiv kula,
2. projektil, avsedd för luft- eller fjädervapen,
3. hagelpatron eller tändhatt därtill,
4. kolsyrepatron,
5. patron- eller laddningshylsa utan tändhatt, avsedd för handvapen på vilket lagen äger tillämpning och
6. kulammunition med centralantändning, som är avsedd för jaktstud-sare.

8 §

Tillstånd att inneha skjutvapen får meddelas

1. enskild person,
2. skytteförbund, skyttekrets eller skytteförening som tillhör det frivilliga, statskontrollerade skytteväsendet och
3. annan sammanslutning beträffande vilken *Kungl. Maj:t* förordnat därom.

3. annan sammanslutning beträffande vilken *regeringen* förordnat därom.

Auktoriserat bevakningsföretag får meddelas tillstånd att inneha vapen för utlåning till företagets väktare i samband med bevakningsuppdrag som kräver beväpning. Sådan utlåning får ske endast till den som har meddelats särskilt tillstånd att som lån inneha motsvarande vapen med ammunition.

9 §

Enskild person får meddelas tillstånd att inneha skjutvapen endast om han har behov av vapnet och det skäligen kan antagas att han ej kommer att missbruka det. I fråga om skjutvapen som huvudsakligen har affektions- eller prydnadsvärde eller jaktvapen som förvärvats på

Enskild person får meddelas tillstånd att inneha skjutvapen endast om han har behov av vapnet och det skäligen kan antagas att han ej kommer att missbruka det. I fråga om skjutvapen som huvudsakligen har affektions- eller prydnadsvärde eller jaktvapen som förvärvats på

grund av giftorätt eller genom arv eller testamente får tillstånd dock meddelas även *i fall då* den som vill inneha vapnet *ej har behov av att kunna använda det för skjutning.*

grund av giftorätt eller genom arv eller testamente får tillstånd dock meddelas även *för* den som vill inneha vapnet *för annat ändamål än skjutning*

Tillstånd att inneha pistol eller annat fickvapen, kulsprutepistol eller annat automatvapen får meddelas endast om synnerliga skäl föreligger.

12 §

Tillstånd att förvärva ammunition får meddelas enskild person eller sammanslutning som avses i 8 §.

Tillstånd att förvärva ammunition får meddelas enskild person eller sammanslutning *och bevakningsföretag* som avses i 8 §.

Tillstånd som avses i första stycket får meddelas den som är i behov av ammunitionen och skäligen kan antagas ej komma att missbruka den. Tillstånd får beviljas enskild person endast om denne har tillstånd att inneha sådant vapen för vilket ammunitionen är avsedd.

Om ej annat förordnas i särskilt fall, gäller tillstånd till förvärv av ammunition ett år från dagen för tillståndets meddelande.

16 §¹

Införsel av skjutvapen eller ammunition får ske utan särskilt tillstånd i följande fall, nämligen

1. Enskild person får införa skjutvapen, som han är berättigad att här i riket inneha för personligt bruk, samt ammunition som behörigen förvärvats här i riket. Vad nu sagts äger motsvarande tillämpning beträffande sammanslutning som avses i 8 §.

1. Enskild person får införa skjutvapen, som han är berättigad att här i riket inneha för personligt bruk, samt ammunition som behörigen förvärvats här i riket. Vad nu sagts äger motsvarande tillämpning beträffande sammanslutning *och bevakningsföretag* som avses i 8 §.

2. För tillfällig användning vid jakt eller tävling här i riket får svensk, dansk, finsk eller norsk medborgare från Danmark, Finland eller Norge införa jakt- eller tävlingsskjutvapen med tillhörande ammunition. Vapnet och ammunitionen får i sådant fall utan tillstånd innehåsa här i riket av den som har infört egendomen under högst tre månader från införseldagen.

3. Skjutvapen och ammunition får ej tagas om hand på sätt som avses i 3 § andra stycket tullagen (1973: 670) av annan än den som har tillstånd att införa sådana varor och ej heller utan medgivande av länsstyrelse förvaras på tullager eller i frihamn. I övrigt gäller lagen (1973: 980) om transport, förvaring och förstöring av införselreglerade varor, m. m.

38 §

Till böter eller fängelse i högst sex månader dömes den som uppsåtligen eller av oaktsamhet

1. missbrukar rätt att inneha skjutvapen genom att använda det för annat ändamål än han är berättigad till,

2. bryter mot föreskrift om förvaring av vapen som meddelats enligt 10, 14, 19 eller 27 §,

¹ Senaste lydelse 1973: 1179.

† Riksdagen 1977/78. I saml. 158

3. i fråga om skjutvapen och ammunition, vilka innehaves av sammanslutning som avses i 8 §, eller skjutvapen, som innehaves av vapenhandlare, bryter mot förvaringsbestämmelserna i 26 §,

3. i fråga om skjutvapen och ammunition, vilka innehaves av sammanslutning *eller bevakningsföretag* som avses i 8 §, eller skjutvapen, som innehaves av vapenhandlare, bryter mot förvaringsbestämmelserna i 26 §,

4. förvärvar ammunition utan att vara berättigad därtill eller underlåter att efterkomma anmaning enligt 35 § att avlämna ammunition,

5. överlåter ammunition till den som ej är berättigad att förvärva ammunitionen,

6. idkar handel med skjutvapen utan tillstånd.

Denna lag träder i kraft två veckor efter den dag, då lagen enligt uppgift på den utkommit från trycket i Svensk författningssamling.

JUSTITIEDEPARTEMENTET

Utdrag
PROTOKOLL
vid regeringssammanträde
1978-03-16

Närvarande: statsministern Fälldin, ordförande, och statsråden Bohman, Ullsten, Romanus, Turesson, Gustavsson, Antonsson, Mogård, Dahlgren, Åsling, Söder, Troedsson, Mundebo, Krönmark, Burenstam Linder, Wikström, Johansson, Wirtén.

Föredragande: statsrådet Romanus

Proposition om ändring i vapenlagen (1973: 1176)

1 Inledning

Vapenlagen (1973:1176; ändrad 1973:1179) och vapenkungörelsen (1974: 123, ändrad 1975: 35) innebar i förhållande till äldre bestämmelser på området en utökad kontroll av vapenhanteringen här i landet. Avancerade luft- och fjädervapen liksom vissa vapendelar, som enligt 1949 års vapenförordning kunnat förvärfvas fritt, belades med licenstvang. Reglerna om förvaring och utlåning av vapen skärptes. Föreskrifter gavs om reparation och översyn av vapen.

De nya vapenförfattningarna har nu varit i kraft i mer än tre år. Under denna tid har det visat sig att bestämmelserna på en del punkter har fått en utformning som innebär olägenheter i praktiken och från olika håll har man framställt önskemål om vissa författningsändringar.

Allmänna Bevaknings Aktiebolaget (ABAB) har sålunda hos regeringen hemställt om dispens från bestämmelserna i vapenkungörelsen om att såväl ansökan som bevis om tillstånd att inneha vapen skall innehålla uppgift om vapnets fabrikat, modell och tillverkningsnummer.

Justitiekanslern (JK) har i anledning av ett ärende angående rikspolisstyrelsens (RPS) anvisningar för tillämpningen av vapenlagen pekat på två fall där praxis i vapenärenden synes stå i strid mot gällande bestämmelser. Bl. a. mot bakgrund av dessa förhållanden har JK i en skrivelse till chefen för justitiedepartementet förordat att vapenlagstiftningen nu ses över.

RPS, som har yttrat sig med anledning av ABAB:s och JK:s skrivelser, har tagit upp frågan om ytterligare ändringar i vapenlagstiftningen. Även från andra håll har det framförts önskemål om ändringar i de aktuella författningarna. I överensstämmelse med vad JK förordat finns sålunda

anledning att nu se över gällande bestämmelser på området. Arbetet därmed har redan påbörjats inom justitiedepartementet. Avsikten är att hittills framförda förslag till ändringar skall behandlas i en promemoria som sedan får remissbehandlas. Den av ABAB aktualiserade frågan kräver emellertid en skyndsam lösning. Mot bakgrund av RPS:s yttrande i ärendet har jag därför funnit anledning att redan nu ta upp denna fråga till särskild behandling. Hinder synes inte heller föreligga mot att samtidigt även pröva de båda frågor av delvis tolkningskaraktär som JK aktualiserat i sin skrivelse.

2. Gällande lagstiftning

Nu gällande bestämmelser om förvärv, innehav och införsel till riket av skjutvapen och ammunition finns i huvudsak i vapenlagen (VL) och vapenkungörelsen (VK).

Allmänna anvisningar rörande tillämpningen av VL har den 30 december 1976 utfärdats av RPS. Vissa särbestämmelser finns också i andra författningar. Rätten att föra skjutvapen och ammunition ut ur landet regleras inte – med visst undantag som anges i 17 § VL – i VL utan i kungörelsen (1949: 614) angående förbud mot utförsel från riket av krigsmateriel (omtryckt 1972: 202; senast ändrad 1974: 127). Bestämmelser om ammunition finns förutom i VL också i lagen (1975: 69) om explosiva och brandfarliga varor (ändrad 1977: 424) och i förordningen (1949: 341) om explosiva varor (omtryckt 1977: 361) samt i lagen (1973: 329) om hälso- och miljöfarliga varor (ändrad 1976: 592). I fråga om luft- och fjädervapen finns föreskrifter även i allmänna ordningsstadgan (1956: 617; senast ändrad 1976: 1003).

VL:s föreskrifter omfattar skjutvapen och ammunition till sådant vapen. Begreppen definieras i lagens *inledande bestämmelser*. Med skjutvapen förstås vapen med vilket kula, hagel eller annan projektil kan skjutas ut med hjälp av krutladdning, kolsyreladdning, komprimerad luft eller annat liknande utskjutningsmedel. Hit räknas också apparat eller anordning som beträffande verkan och ändamål är jämförligt med vapen som nämnts nyss. Vad som sägs om skjutvapen gäller även obrukbart vapen, som i brukbart skick skulle räknas som skjutvapen, löst slutstycke, ljuddämpare, eldrör eller pipa till skjutvapen och annan anordning som möjliggör att till ett skjutvapen används annan ammunition än vapnet är avsett för (1 §). Lagen gäller inte skjutvapen som har tillverkats före år 1860, bultpistol som är avsedd att användas inom byggnadsindustrin, skjutapparat för slakt, signalgivning, livräddning eller annat liknande ändamål och startvapen (2 §).

Med ammunition förstås i VL patron eller projektil till handvapen på vilket lagen äger tillämpning samt tändhatt eller annat tändmedel till sådan patron eller projektil (3 §). Vissa typer av ammunition, bl. a. hagel och projektil, avsedd för luft- eller fjädervapen har emellertid undantagits från lagens tillämpningsområde (4 §).

I 5-7 §§ ges *allmänna bestämmelser* om tillståndsplikt för innehav, införsel och handel med skjutvapen samt förvärv och införsel av ammunition. Från tillståndsplikten görs vissa undantag. Bl. a. får den som har fyllt 18 år utan särskilt tillstånd inneha, införa och handla med luft- eller fjädervapen, som är avsett för målskjutning och har en i förhållande till andra jämförliga skjutvapen begränsad effekt. Överlåtelse och upplåtelse av licenspliktiga föremål regleras också. Det är sålunda som regel inte tillåtet att överlåta eller upplåta skjutvapen eller ammunition till annan än den som är berättigad att inneha vapnet eller att förvärva ammunitionen (6 §). Frågor om tillstånd prövas av polismyndighet (7 §). *Tillstånd* att inneha skjutvapen får meddelas enskild person, skytteförbund, skyttekrets eller skytteförening som tillhör det frivilliga, statskontrollerade skytteväsendet och annan sammanslutning beträffande vilken regeringen förordnat därom (8 §). Enskild person får meddelas tillstånd att inneha skjutvapen endast om han har behov av vapnet och det skäligen kan antas att han inte kommer att missbruka det. I fråga om skjutvapen som huvudsakligen har affektions- eller prydnadsvärde eller jaktvapen som förvärvats på grund av giftorätt eller genom arv eller testamente får tillstånd dock meddelas även i fall då den som vill inneha vapnet inte har behov av att kunna använda det för skjutning. Tillstånd att inneha pistol eller annat fickvapen, kulsprute-pistol eller annat automatvapen får meddelas endast om synnerliga skäl föreligger (9 §). Tillstånd att inneha skjutvapen meddelas för särskilt angivet ändamål. Tillståndet får förenas med villkor att vapnet görs varaktigt obrukbart eller med närmare föreskrifter om hur vapnet skall förvaras (10 §). Motsvarande gäller i stort sett för förvärv av ammunition (12, 13 §§).

I 14 - 17 §§ regleras frågor om *tillstånd till införsel av skjutvapen eller ammunition*. I de därpå följande paragraferna ges bestämmelser om *handel med skjutvapen* (18-20 §§) och om *vapen i dödsbo och konkursbo* (21 §).

Beträffande *utlåning av skjutvapen* (22 §) gäller att den som är berättigad att inneha skjutvapen får tillfälligt låna ut vapnet till annan under vissa villkor. Sålunda får utlåning ske endast för kortare tid, högst två veckor. Vapnet får lånas ut endast för samma ändamål som innehavarens tillstånd avser. Vidare skall låntagare ha fyllt 18 år. Vapen får dock lånas ut även till den som inte fyllt 18 år, om det skall användas vid övning eller tävling som äger rum under kontroll av sammanslutning som avses i 8 §. Vidare får annat vapen än pistol eller annat fickvapen eller kulsprute-pistol eller annat automatvapen lånas ut även till den som fyllt 15 men inte 18 år i fall då vapnet endast skall innehas och användas av denne under uppsikt av upplåtaren.

Utlåning av pistol eller annat fickvapen eller kulsprute-pistol eller annat automatvapen får ske endast för användning i upplåtarens närvaro eller för övning eller tävling som äger rum under kontroll av sammanslutning som avses i 8 §, om inte låntagaren själv är berättigad att inneha ett vapen av samma typ.

Om tillstånd för enskild att inneha visst slag av skjutvapen enligt särskild föreskrift inte får meddelas med mindre vederbörande genom avlagt skytteprov eller på annat sätt visat att han är lämplig att inneha vapnet, får utlåning av sådant vapen ske endast till den som motsvarar samma krav. Detta gäller dock inte när vapnet skall användas enbart för provskjutning, övning eller tävling på skjutbana.

Vapenhandlare får till spekulant, som fyllt 18 år, för provskjutning på skjutbana låna ut vapen under samma förutsättningar som gäller för utlåning av pistol m. m. Vapenhandlare får därvid anlita annan person som godkänts av polismyndigheten att närvara vid provskjutning.

Utlåning av skjutvapen enligt nu redovisade föreskrifter får inte ske till den som har fått skjutvapen förklarad förverkat eller tillstånd till innehav av skjutvapen återkallat eller som av annat skäl kan antagas komma att missbruka vapnet (23 §).

I 24–28 §§ ges föreskrifter om *ändring och reparation av skjutvapen* samt om *förvaring av skjutvapen och ammunition*.

I fråga om *återkallelse av tillstånd* gäller att om innehavare av skjutvapen genom missbruk av vapnet eller oaktsamhet med det eller på annat sätt visat att han är olämplig att inneha vapen eller om det annars föreligger skälig anledning till det, får tillstånd att inneha eller införa skjutvapen återkallas (29 §). Särskilda regler gäller i fråga om återkallelse av tillstånd att förvärva ammunition (30 §).

Föreligger risk för missbruk av skjutvapen, kan polismyndighet besluta att vapnet med därtill tilhörande ammunition skall omhändertas. Är faran för missbruk överhängande får sådan åtgärd beslutas av polisman. Finns det någon som har tillstånd att inneha den omhändertagna egendomen och återkallas inte tillståndet, skall egendomen återlämnas till innehavaren så snart det skäligen kan antas att det inte längre föreligger någon risk för missbruk (32 §).

Skjutvapen och därtill hörande ammunition skall *lösas in* av staten, om tillstånd som medför rätt att inneha vapnet har återkallats utan att egendomen har förklarats förverkad eller är tagen i beslag eller om vapeninnehavaren har avlidit. Detsamma gäller i fall där ansökan om tillstånd till innehav av vapen som förvärvats genom arv, testamente eller på grund av giftorätt har avslagits eller domstol har funnit att vapen, som innehas av någon som inte är berättigad därtill, inte skall förklaras förverkat (33 §). För vapen och ammunition som inlöses skall betalas löseskilling med belopp som motsvarar egendomens marknadsvärde (36 §).

I 37–41 §§ finns *ansvarsbestämmelser m. m.* medan *besvärordningen* regleras i 42 och 43 §§. Som tidigare har nämnts prövas tillståndsfrågorna i första instans av polismyndigheten (7 §). Talan mot polismyndighetens beslut får enligt 42 § föras hos länsstyrelsen genom besvär. Från länsstyrelsen får endast vissa ärenden föras vidare till regeringen.

I *särskilda bestämmelser* i 44–49 §§ ges regler om lagens tillämpnings-

område. Lagen gäller inte för bl. a. staten och sammanslutning, beträffande vilken regeringen förordnat därom (45 §).

3 ABAB:s skrivelse

I skrivelse den 20 april 1977 till chefen för justitiedepartementet har ABAB hemställt om dispens från bestämmelserna i 8 och 13 §§ vapenkungörelsen att ansökan om tillstånd att inneha visst vapen och bevis om sådant tillstånd skall innehålla uppgift om vapnets fabrikat, modell och tillverkningsnummer. Som skäl härför har bolaget anfört bl. a. följande.

ABAB bildades genom riksdagsbeslut år 1964. Därvid fastställdes att bolaget bl. a. skulle utföra vissa speciella bevakningsuppgifter för totalförsvaret. Genom förordningen (1975:874) om anordnande av bevakning har regeringen föreskrivit att vissa statliga myndigheter skall anlita ABAB för bevakning av lokaler, förvaringsutrymmen och andra anläggningar som är betydelsefulla från totalförvarssynpunkt. I enlighet härmed bevakar ABAB ett stort antal totalförvarsobjekt, både militära och civila. Bevakningspersonalen som tjänstgör vid dessa objekt skall enligt vederbörlig myndighets beslut vara utrustad med skjutvapen (revolver) under sin tjänstgöring.

Under senare år har bolaget vidare övertagit vissa bevakningsuppgifter som tidigare ombesörjdes av polis. Det gäller framför allt bevakning av ambassader. För ambassadbevakning krävs att vederbörande väktare är utrustad med skjutvapen.

All företagets bevakningspersonal får i samband med grundutbildningen utbildning i handhavandet av och skjutning med revolver samt undervisning angående RPS:s föreskrifter för användandet av skjutvapen i polistjänsten. Utbildning och prov är godkända av RPS. Dessutom ges utbildning för handhavande av tårgas. Bevakningspersonalen genomgår också utbildning till och erhåller av RPS förordnande som ordningsvakter.

Huvuddelen av bolagets bevakningspersonal är engagerad i bevakningsuppgifter för totalförsvaret eller polisen. Övrig bevakningspersonal fungerar jämsides med sina direkta arbetsuppgifter som ersättare för dem som arbetar med de nyssnämnda uppgifterna. Behovet av flexibilitet gör att samma krav beträffande bl. a. skjututbildning och formell behörighet att i tjänsten bära skjutvapen för användning av tårgas måste ställas på all bevakningspersonal i företaget.

Enligt Kungl. brev den 4 december 1964 var 1949 års vapenförordning inte tillämplig på ABAB. Detta innebar bl. a. att förbudet i 5 § 2 mom. förordningen att överlåta eller upplåta skjutvapen till annan än den som på grund av tillstånd ägde inneha vapnet inte gällde beträffande upplåtelse från bolaget till befattningshavare hos bolaget av sådant vapen, som vederbörande enligt utfärdade föreskrifter var skyldig att inneha i tjänsten. Dispensen tillkom mot bakgrund av bolagets uppgifter för totalförsvaret.

I samband med 1973 års vapenlagstiftning upphörde ABAB:s dispens att gälla. Från företaget gjordes därför den 27 januari 1975 och den 19 juni 1975 framställningar till polisstyrelsen i Stockholms polisdistrikt om någon form av fortsatt dispens för ABAB vad gällde innehav och utlåning av tjänstevapen och ammunition. Något sådant tillstånd erhöles inte, vilket innebär att ABAB är skyldig att helt följa bestämmelserna i VL och VK.

Den 14 januari 1977 utfärdade polisstyrelsen i Stockholms distrikt en s. k. huvudlicens. Licensen upptar samtliga bolagets vapen med angivande av deras tillverkningsnummer.

Genom ABAB:s försorg har ansökningar om personliga vapenlicenser för bolagets bevakningsmän givits in till ca 85 polismyndigheter i riket. Ansökningarna har sänts till den ort där bevakningsmannen är kyrkobokförd. Ansökningarna gäller drygt 1 100 personer. Av dessa ansökningar var i april 1977 ungefär hälften handlagda och beviljade. Inte i något fall innehåller licensen uppgift om bestämt vapens tillverkningsnummer. På rekommendation från polisstyrelsen i Stockholm och i avvaktan på justitiedepartementets beslut i frågan har bolaget ännu inte delat ut de personliga licenserna till bevakningspersonalen.

Såsom ABAB anför till polismyndigheterna anser företaget att det på grund av kravet på stor flexibilitet vid personvalet för de olika bevakningstjänsterna är mycket svårt och dessutom opraktiskt att upprätthålla en ordning som innebär att en väktares personliga vapenlicens måste knytas till vapen med angivet tillverkningsnummer. Vid passavlösningar överlämnas vapnet oftast från hand till hand. Det förekommer inte i något fall att tjänstevapen utdelas personligt och inte heller för personlig förvaring. I samband med vapenvård sker också utbyte av vapen mellan olika arbetsplatser. Om bolaget inte kan undvika att knyta bestämt vapen till bestämd individ, måste det sålunda av organisatoriska skäl anskaffa ytterligare ett stort antal vapen, vilket enligt företaget inte är önskvärt från flera synpunkter. Förvaringen av vapnen, som nu sker i enlighet med RPS:s föreskrifter för vapenhandlare, skulle också bli besvärlig och kostsam.

ABAB föreslår därför en ordning som skulle innebära att bevakningspersonal, som i tjänsten måste vara beväpnad med skjutvapen eller anordning för användning av tårgas, förutom personlig licens medför en plastlaminerad kopia av bolagets huvudlicens såsom ersättning för uppgifterna om vapens tillverkningsnummer i de personliga licenserna.

RPS har anmodats att avge yttrande över ABAB:s ansökan. Styrelsen, som tillstyrker förslaget, påpekar att dåvarande departementschefen i proposition till VL (prop. 1973: 166 s. 122) uttalat bl. a. att ett sätt att förbättra vapenkontrollen var att utfärdade tillståndsbevis försågs med uppgifter om vapens fabrikat och tillverkningsnummer. Föreskrifter härom intogs sedermera i 8 och 13 §§ VK. Det finns därför enligt styrelsens mening inte något utrymme för en tolkning som innebär att polismyndighet kan medge undantag från VK:s krav på att vapenlicens skall innehålla uppgift om vapnets fabrikat och tillverkningsnummer.

Att bevakningsföretags och väktares vapeninnehav är underkastade det allmännas tillsyn är enligt RPS:s uppfattning betydelsefullt inte minst med hänsyn till den samhällsdebatt som f. n. pågår om bevakningsföretagens ställning och arbetsuppgifter. RPS är emellertid medveten om de praktiska svårigheter som kan föreligga för bevakningsföretagen vid fördelningen av vapen till väktare med olika bevakningsuppdrag, olika tjänstgöringstider osv., om de i VK intagna identifieringskraven strikt skall iakttagas. Detta torde även få den konsekvensen att företagets behov av vapen kan komma att öka – en utveckling vars önskvärdhet starkt kan sättas ifråga. Såvitt RPS kan bedöma bör därför en avvägning ske mellan angelägenheten av att bevakningsföretagens vapeninnehav begränsas, samhällets krav på en tillfredsställande förvaring av dessa vapen samt lagstiftarens krav på att vapen som innehas av enskild person när som helst skall kunna identifieras. Bevakningsföretagets åtgärd att framställa en plastbehandlad kopia av innehavstillståndet för företagets samtliga vapen och förse varje väktare som för bevakningsuppdrag erhållit personligt innehavstillstånd med denna kopia uppfyller enligt RPS:s uppfattning de fordringar på en tillfredsställande vapenidentifiering vid vapenkontroller som äsyftats i propositionen till VL.

RPS har bifogat en skrivelse den 25 mars 1977 från polisstyrelsen i Stockholms polisdistrikt. Av denna framgår att polismyndigheten, för att i största möjliga mån tillfredsställa såväl formella som praktiska krav, föreslår att ordningsvakternas tillstånd utformas så att tillståndet för den anställda vaktmannen får kallas "lånelicens". Härigenom markeras att det gäller ett andrahandsinnehav och att varje "lånelicens" skall hänvisa till vapnen på en för bolaget utfärdad huvudlicens.

4 JK:s skrivelse

I en till JK den 15 februari 1977 inkommen skrivelse har länsstyrelsen i Norrbottens län hemställt om JK:s prövning huruvida av RPS den 30 december 1976 meddelade allmänna anvisningar rörande tillämpningen av VI. är i behörig ordning utfärdade och i överensstämmelse med lagens innehåll. I sistnämnda hänseende har länsstyrelsen i skrivelsen förklarat sig på några punkter ha en från anvisningarna avvikande mening. Sedan RPS yttrat sig i ärendet har JK den 31 augusti 1977 meddelat beslut i anledning av länsstyrelsens skrivelse. Samma dag har JK i skrivelse till chefen för justitiedepartementet framfört uppfattningen att vapenlagsstiftningen behöver ses över. Sitt ställningstagande bygger JK delvis på iakttagelserna i nyss nämnda ärende, delvis på uppgifter från RPS.

Av JK:s beslut framgår att denne i följande två avseenden ifrågasätter ändringar i VL.

4.1 Behovskravet i fråga om jaktvapen, som tillfallit sökanden genom familjerättsligt fång

Enligt 48 § VL meddelar Kungl. Majt:s (numera regeringen) närmare föreskrifter om villkor för tillstånd enligt lagen. Med stöd härav har i 6 § 2 VK intagits en bestämmelse om behovskravet beträffandet salongsgevär. Bestämmelsen innebär att den som söker tillstånd till innehav av sådant vapen måste kunna styrka ett kvalificerat behov av vapnet, t. ex. för yrkesmässig jakt. Den fråga som då uppkommer är hur denna bestämmelse förhåller sig till 9 § VL. Enligt denna paragraf får nämligen tillstånd till innehav av jaktvapen – inkl. salongsgevär – meddelas enskild person, som fått sådant genom familjerättsligt fång, även om han "ej har behov av att kunna använda det för skjutning". Enligt JK:s mening kan sistnämnda bestämmelser, tolkade efter ordalagen, rimligen inte uppfattas på annat sätt än att de särskilda kraven enligt 6 § 2 VK inte gäller, om salongsgevär förvärvats genom familjerättsligt fång.

JK anser emellertid att den tolkning som bäst stämmer med lagstiftningens syfte är den som hävdas av RPS i styrelsens anvisningar till VL. Denna innebär att de nyss återgivna orden i 9 § VL inte avser andra fall än sådana då sökanden över huvud taget inte ämnar begagna vapnet för skjutning utan endast t. ex. såsom prydnadsföremål. Vill han använda vapnet för skjutning, måste behovskravet i 6 § 2 VK däremot vara uppfyllt. Det kan anser JK inte vara lagens mening att göra skillnad i fråga om rätten att använda jaktvapen för skjutning alltefter arten av det fång varigenom vapnet förvärvats. Med den nu angivna tolkningen torde enligt JK:s mening 9 § VL och 6 § 2 VK vara sinsemellan förenliga.

JK anser sålunda att RPS:s anvisningar inte strider mot lagstiftningen eller dess syften på förevarande punkt. Lydelsen av 9 § VL är emellertid enligt JK:s uppfattning så otillfredsställande att en ändring bör komma till stånd.

4.2 Omhändertagande och inlösen av ammunition som inte är tillståndspliktig

I 4 § VL uppräknas vissa slag av ammunition, beträffande vilka lagen uttryckligen inte gäller. Motsvarande gällde i sak enligt 1949 års vapenförordning.

Fast praxis alltsedan 1949 års vapenförordning synes vara att omhändertagande och inlösen av vapen regelmässigt omfattar även tillståndsfri ammunition. Denna praxis tycks tillämpas också av regeringen som högsta besvärinstans. RPS:s anvisningar är utformade i enlighet med nämnda praxis.

JK finner för sin del att ifrågavarande praxis klart strider mot 4 § VL (liksom mot 2 § andra stycket i 1949 års vapenförordning). Anses nämnda praxis lämplig, bör därför enligt JK:s mening lagändring ske.

5 Föredraganden

Den 1 juli 1974 trädde vapenlagen (1973: 1176; VL) i kraft. VL ger de grundläggande reglerna för vapenhanteringen här i landet. Närmare föreskrifter finns i vapenkungörelsen (1974: 123; VK) och i de allmänna anvisningar rörande tillämpningen av VL som rikspolisstyrelsen (RPS) har utfärdat.

1973 års vapenlagstiftning byggde på äldre bestämmelser men innebar i viktiga avseenden en utökad och skärpt kontroll av vapen och ammunition. Här skall endast nämnas att avancerade luft- och fjädervapen lades under licenstag, och att reglerna om förvaring av vapen och ammunition liksom bestämmelserna om utlåning av vapen skärptes. VL innebar också att prövningen av frågor om tillstånd att bedriva handel med skjutvapen och att införa sådana vapen till Sverige överflyttades från länsstyrelse till polismyndighet.

Den nya ordningen har nu tillämpats i drygt tre år. Med tanke på det stora antalet vapenärenden som handläggs varje år synes vapenlagstiftningen fungera i stort sett bra. Detta kan sägas inte minst mot bakgrund av att den aktuella lagstiftningen på åtskilliga punkter är resultatet av en svår avvägning mellan i och för sig motstridiga intressen, nämligen å ena sidan att hindra att vapen kommer i händerna på olämpliga personer och å andra sidan att inte i onödan försvåra innehav och användning av vapen för legitima ändamål. Det är därför också naturligt att vapenlagstiftningen ständigt är föremål för en kritisk granskning från båda dessa utgångspunkter.

Under den tid som VL har varit i kraft har från olika håll efter hand framställts önskemål om ändringar och tillägg i den nya lagstiftningen. Flertalet av de föreslagna ändringarna har närmast karaktär av förtydliganden av nuvarande regler. Vad som emellertid särskilt påkallar en mera omedelbar uppmärksamhet är en av Allmänna Bevaknings Aktiebolaget (ABAB) ingiven ansökan om dispens från vissa föreskrifter i gällande författningar. Enligt min mening framstår det från olika synpunkter som angeläget att man snarast tar ställning till den av ABAB aktualiserade frågan. I samband därmed bör även de förslag till lagändringar som JK satt ifråga behandlas. Övriga förslag om ändringar i vapenförfattningarna bör som jag inledningsvis har anfört prövas ytterligare inom justitiedepartementet och sedan bli föremål för en mera omfattande remissbehandling.

ABAB har hos regeringen hemställt om undantag från föreskrifterna i VK om att vapnets fabrikat, modell och tillverkningsnummer skall anges i såväl ansökan om tillstånd att inneha vapen som bevis om sådant tillstånd. Företagets verkställande direktör har nu licens för ett antal vapen som lånas ut till företagets väktare i samband med bevakningsuppdrag som förutsätter att vederbörande är beväpnad. Vid vaktavlösning överlämnar den avgående bevakningsmannen vanligen sitt vapen till den väktare som

övertar bevakningsuppgiften. Vederbörande väktare har var för sig polismyndighets tillstånd att bära den aktuella typen av vapen. Det är emellertid enligt ABAB önskvärt att man inte genom kravet på uppgift om tillverkningsnummer e. d. knyter väktarnas personliga vapenlicenser till ett visst vapen. ABAB önskar nämligen ha en flexibel organisation där fördelningen av bevakningsuppdrag mellan företagets väktare inte behöver styras av vem som råkar ha licens för det vapen som används i visst bevakningsuppdrag. Om väktarna på grund av licensens utformning måste utrustas med "personliga" vapen, omöjliggörs det nyss redovisade systemet med ett vapen för varje bevakningsuppdrag och ABAB tvingas anskaffa ytterligare ett antal vapen. ABAB föreslår därför en ordning som innebär att varje väktare efter polismyndighetens prövning i det enskilda fallet utrustas med dels en personlig vapenlicens som berättigar honom att bära ett icke närmare identifierat vapen av viss typ, dels en plastinfattad kopia av ABAB:s vapenlicens av vilken framgår tillverkningsnummer m. m. för bolagets samtliga vapen inkl. det vapen väktaren bär när han fullgör sin bevakningsuppgift. De båda licenserna i kombination ger då möjlighet att kontrollera väktarens rätt att bära det aktuella vapnet.

RPS, som har anmodats avge yttrande över ABAB:s framställning, har i skrivelse till justitiedepartementet tillstyrkt förslaget. Bevakningsföretagets föreslagna åtgärd att framställa en plastbehandlad kopia av innehavstillståndet för företagets samtliga vapen att lämnas till varje väktare som för bevakningsuppdrag fått personligt innehavstillstånd uppfyller enligt RPS:s uppfattning de fordringar på en tillfredsställande vapenidentifiering vid vapenkontroller som lagstiftaren åsyftat. Polisstyrelsen i Stockholms polisdistrikt anför liknande synpunkter i skrivelse till RPS.

För egen del vill jag anföra följande. Enligt 8 § VK skall ansökan om tillstånd att inneha visst bestämt vapen innehålla uppgift om bl. a. vapnets fabrikat, modell och tillverkningsnummer. Samma uppgifter skall även anges i bevis om tillstånd att inneha vapen (13 § VK). Slutligen föreskrivs i 16 § VK att den som förvärvar vapen med stöd av innehållstillstånd som inte avser visst bestämt vapen skall senast en månad efter förvärvet förete tillståndsbeviset hos polismyndigheten och lämna uppgift om vapnets fabrikat och tillverkningsnummer. Uppgifterna skall av polismyndigheten antecknas på beviset. Bakgrunden till ifrågakvarande föreskrifter är vissa uttalanden av dåvarande departementschefen i propositionen till VL (prop. 1973: 166 s. 122). Denne framhöll att det är angeläget att alla möjligheter att förbättra vapenkontrollen tillvaratas samt att polisens arbete på detta område görs mera effektivt. Departementschefen förordade därför en ordning som innebär att vapenlicenserna och på sikt även registren över beviljade tillstånd tillförs uppgifter om det aktuella skjutvapnets fabrikat och tillverkningsnummer för att underlätta övervakningen av jakt- och vapenförfattningarnas efterlevnad. Den föreslagna ordningen förutsätts också medföra betydande fördelar i samband med spaning och utredning

av vissa allmänna brottmål. Över huvud taget bygger VL på principen att varje tillståndsbevis är knutet till ett visst vapen och att det som regel är den enskilde licensinnehavaren som svarar för bl. a. förvaringen av vapnet. VL:s föreskrifter om lån är vidare så utformade att de knappast kan tillämpas på den situationen som ABAB beskriver. En tillfredsställande reglering i enlighet med företagets framställning förutsätter därför att VL ändras. För en sådan lösning talar också det förhållandet att ifrågavarande problem inte torde beröra enbart ABAB utan varje auktoriserat bevakningsföretag som utför uppdrag där en beväpning av väktarna i vissa fall kan vara ett oeftergivligt villkor.

Som RPS har framhållit i sitt remissyttrande är det betydelsefullt att bevakningsföretags och i sådana företag anställda väktares vapeninnehav är underkastade det allmännas tillsyn. Det förhåller sig emellertid utan tvekan på det sättet att en tillämpning av nuvarande krav på att bevis om personligt tillstånd till innehav av vapen skall vara knutet till ett bestämt vapen innebär stora praktiska svårigheter för bevakningsföretagen. En från allmän synpunkt allvarigare följd av denna ordning är att företagets behov av vapen kan komma att öka. En sådan utveckling bör så långt som möjligt undvikas. Den avvägning mellan å ena sidan intresset av att vid kontroll av vapeninnehav omedelbart kunna fastställa vapnets rätta identitet med ledning av tillståndsbevisets uppgifter om fabrikat och tillverkningsnummer och å andra sidan intresset av en begränsning av bevakningsföretagens vapeninnehav och kravet på en tillfredsställande förvaring av dessa vapen som ligger till grund för gällande bestämmelser på området bör därför prövas om. Vid en sådan prövning anser jag att en lösning som ligger i linje med de förslag som nu har presenterats av ABAB och tillstyrks av RPS och polisstyrelsen i Stockholms distrikt väl skulle kunna tillgodose de olika intressen som här gör sig gällande. Jag föreslår därför att VL:s bestämmelser om tillstånd och utlåning kompletteras. Förslaget innebär att ett auktoriserat bevakningsföretag, som kan styrka att det på grund av sina uppdrags art och karaktär har ett oundgängligt behov av visst eller vissa vapen för sin verksamhet, får möjlighet att i eget namn erhålla tillstånd (huvudlicens) att inneha vapen för utlåning till sina väktare i samband med de bevakningsuppdrag som oundgängligen kräver beväpning. Som ytterligare förutsättning för sådan utlåning bör gälla att den enskilda väktaren av polismyndigheten har fått särskilt personligt tillstånd att låna sådant vapen (lånelicens). För såväl huvudlicens som lånelicens skall VL:s allmänna bestämmelser om tillståndsprövningen gälla. Polismyndigheten skall således när den utfärdar lånelicens för den enskilda väktaren ställa samma krav som i övrigt gäller för tillstånd att inneha vapen av den typ som det är fråga om. Vidare förutsätts att myndigheten i samband med tillståndsprövningen noga beaktar behovet av särskilda föreskrifter om bl. a. hur vapnet eller vapnen skall förvaras. På så sätt bör en effektiv kontroll av de vapen som det här är fråga om kunna upprätthållas.

Jag övergår här efter till att behandla en *skrivelse från justitiekanslern (JK)* om vissa vapenfrågor. JK har tagit upp bl. a. frågan om behovskravet när det gäller jaktvapen, som tillfallit sökanden genom ett familjerättsligt fång.

Enligt 6 § 2 VK måste den som söker tillstånd till innehav av salongsgevärvär visa att han har ett kvalificerat behov av vapnet, t. ex. för yrkesmässig jakt. Jämlikt 9 § VL får tillstånd till innehav av jaktvapen – innefattande även salongsgevär – meddelas enskild person, som fått sådant vapen genom familjerättsligt fång, även om han "ej har behov av att kunna använda det för skjutning". JK finner att, om dessa bestämmelser tolkas efter ordalagen, de inte kan uppfattas på annat sätt än att de särskilda kraven enligt 6 § 2 VK ej gäller, när salongsgevär förvärvats genom familjerättsligt fång.

JK anser emellertid att en sådan tolkning strider mot lagstiftningens syfte. I stället måste bestämmelserna tolkas så att de nyss citerade orden i 9 § VL inte avser andra fall än då sökanden över huvud taget inte har för avsikt att använda vapnet för skjutning utan endast t. ex. såsom prydnadsföremål. Önskar han använda vapnet för skjutning, måste däremot det särskilda behovskravet i 6 § 2 VK vara uppfyllt. Det kan inte vara förenligt med lagstiftningens mening att göra skillnad i fråga om rätten att använda jaktvapen för skjutning alltefter arten av det fång varigenom vapnet förvärvats. Enligt JK:s uppfattning är emellertid lydelsen av 9 § VL så otillfredsställande att en ändring bör ske.

Jag kan instämma i vad JK har anfört. Den tolkning som sålunda förordas har också legat till grund för de anvisningar som RPS har utfärdat i ämnet. För att göra helt klart hur 9 § VL förhåller sig till 6 § 1 VK bör emellertid en redaktionell jämkning företas i lagen.

I JK:s skrivelse diskuteras också frågan om omhändertagande och inlösen av ammunition som inte är tillståndspliktig. I 4 § VL uppräknas vissa slag av ammunition, beträffande vilka lagen uttryckligen inte gäller. Motvarande gällde i sak enligt 1949 års vapenförordning. Av RPS:s yttrande till JK framgår, att fast praxis alltsedan nämnda förordning är att omhändertagande och inlösen av vapen regelmässigt omfattar även tillståndsfri ammunition. Denna praxis har enligt JK också tillämpats av regeringen som högsta besvärinstans. RPS:s anvisningar är utformade i enlighet med nämnda praxis. JK anser för sin del ifrågavarande praxis strida mot 4 § VL. Anses nämnda praxis lämplig, bör därför enligt JK:s mening en lagändring ske.

Jag kan vitsorda vad JK har anfört i fråga om tillämpningen av 32 och 33 §§ VL. I 32 § VL föreskrivs att polismyndighet, om risk för missbruk föreligger, kan besluta att vapen och därtill hörande ammunition skall omhändertas. Uttrycket "därtill hörande ammunition" återkommer i både 33 § VL som reglerar de fall i vilka vapen och ammunition skall inlösas av staten och i 40 § om förverkande. Denna praxis har gällt redan innan VL

trädde i kraft och någon ändring i denna torde inte ha äsyftats med den nya vapenlagstiftningen. Den nu beskrivna tillämpningen av 32 och 33 §§ VL har förestavats av bl. a. säkerhetsskäl. Det måste sålunda bedömas som olämpligt att en person som ansetts inte längre böra betros med vapen genom innehav av överbliven ammunition frestas till vapenbruk eller annan riskfylld användning av denna. Som RPS har framhållit i sin skrivelse till JK finns det självfallet möjlighet för den mot vilken omhändertagande- eller inlösenförfarande riktas att genom nytt inköp skaffa sig tillgång till ammunition som inte är tillståndspliktig. I praktiken torde detta emellertid vara sällsynt. För vissa personer t. ex. psykiskt sjuka kan man dessutom förvänta sig att det kan uppstå betydande faktiska svårigheter att genomföra ett sådant nytt förvärv av ammunition, speciellt om det gäller explosiva varor. Några skäl att ändra tillämpningen av VL i nu angivna hänseenden föreligger enligt min mening inte. Jag kan i detta sammanhang vidare peka på att ammunition till luft- och fjädervapen som används i strid mot 6 § andra stycket allmänna ordningsstadgan (1956: 617) enligt 30 § stadgan kan förverkas trots att ammunitionen inte är tillståndspliktig enligt VL. Det kan dock i anledning av vad JK har påpekat sättas i fråga om den tillämpning av VL som här har skett stämmer överens med lagtexten. Jag förordar därför att en klagande föreskrift i ämnet tas in i 4 § VL.

Vidare föreslås vissa redaktionella ändringar i lagtexten.

7 Hemställan

Med hänvisning till vad jag nu har anfört hemställer jag att regeringen föreslår riksdagen

att antaga inom justitiedepartementet upprättat förslag till lag om ändring i vapenlagen (1973: 1176).

8 Beslut

Regeringen ansluter sig till föredragandens överväganden och beslutar att genom proposition föreslå riksdagen att antaga det förslag som föredraganden har lagt fram.

